

ARBITRAŽNO REŠAVANJE PRIVREDNIH SPOROVA U SVETLU MODEL – ZAKONA UNCITRAL-A

REZIME: U ovom radu autor ukazuje na značaj kvalitetnog arbitražnog suđenja, posebno kod privrednih sporova. Autor ukazuje na značaj i kvalitet rešenja Model – zakona UNCITRAL-a kako u pogledu imenovanja arbitara, njihovih karakteristika, ovlašćenja i ograničenja u arbitriranju, tako i samog arbitražnog postupka, te zaključuje i predlaže u kom pravcu bi bilo nužno izvršiti harmonizaciju domaćeg zakonodavstva, imajući u vidu aktuelne svetske standarde postavljene u oblasti arbitražnog prava. Auto-rov stav prema izmenama i dopunama Model – zakona je afirmativan, te zaključuje da je nužno nastaviti sa harmonizacijom domaćeg zakonodavstva, posebno poučeni iskustvima država sa dužom i empirijski bogatijom arbitražnom tradicijom.

Ključne reči: arbitraže, arbitražni postupak, privredni sporovi, UNCITRAL.

I Uvodne napomene

Jedna od karakteristika XX veka u oblasti razvoja prava nesumnjivo je i afirmacija međunarodne trgovinske arbitraže koja predstavlja originalnu instituciju organizovanja stranaka u rešavanju njihovih sporova, te je nužno podstaći sve subjekte međunarodnih trgovinskih ugovora i investicionih sporazuma da prilikom ugovaranja obrate pojačanu pažnju „dobrog privrednika” u uobličavanje ugovorne arbitražne klauzule, kao i da se posebna pažnja skrene na arbitražni postupak po Model – zakonu UNCITRAL-a, koji je veoma aktuelan u svetu. Nakon Drugog svetskog rata došlo je do naglog povećanja

* Magistar, Ekspert koordinator nabavke usluga NIS a.d. Novi Sad, e-mail: miladm.pejak@nis.rs

međunarodne ekonomske razmene¹. Pored povećanja razmene roba i usluga, dolazi do ubrzanog razvoja i drugih oblika međunarodne ekonomske saradnje: poslovno tehničke saradnje, dugoročne proizvodne kooperacije, proizvodne specijalizacije, izvođenja velikih investicionih radova u inostranstvu (inženjering poslovi), zajedničkih ulaganja, masovnog osnivanja privrednih organizacija u drugim zemljama, osnivanja mešovitih preduzeća, novih kreditnih organizacija i slično. Prateća posledica ovakvih trendova u ekonomiji i svet-skoj privredi jeste ekspanzija formiranja međunarodnih privrednih sudova. Ni bivša Jugoslavija nije bila pošteđena ovakvih trendova, ali nažalost, nije ih mogla pratiti zbog sankcija koje su uvedene 1992. godine kao i zbog daljih političkih dešavanja u zemlji, koja su dovela do toga da naša privreda još uvek nije ostvarila značajniji napredak u odnosu na zemlje koje su se na vreme uhvatile u koštac sa tekućim privrednim trendovima.

Uspon međunarodne privredne saradnje značajno je uticao na povećanje broja nesporazuma, a isto tako i sporova.² Povećanje broja sporova u međunarodnim ekonomskim odnosima ne znači i slabije poslovanje privrednih subjekata međunarodnog privrednog prava. S pravom se može izneti tvrdnja da je povećanje broja arbitražnih sporova posledica porasta obima i raznovrsnosti spoljnotrgovinskih odnosa, tj. poslova međunarodnog privrednog prava. Ukoliko se na desetine hiljada zaključenih ugovora i drugih poslovnih aranžmana sa inostranim pravnim i fizičkim licima, u oblasti međunarodne privredne saradnje, pojavi nekoliko stotina arbitražnih sporova godišnje, to i nije zabrinjavajuće. U proseku 99% međunarodnih poslovnih odnosa ostvaruje se bez sporova, što je znatno povoljniji odnos nego što je to slučaj u unutrašnjim poslovnim odnosima. Međutim, to ne znači da je broj arbitražnih predmeta sa inostranim subjektima ekonomski beznačajan. U suštini, radi se o sumama koje se kreću od sto pa čak i do nekoliko stotina miliona godišnje, što predstavlja značajna finansijska sredstva, tako da eventualno gubljenje ovakvih sporova označava odliv nacionalnog bogatstva u inostranstvo. Potreba istraživanja pravnih odnosa i ekonomskog značaja arbitražnog rešavanja privrednih sporova kao najpopularnijeg oblika rešavanja sporova u međunarodnoj ekonomiji, dobija sve više na značaju. Jedan od osnovnih motiva koji poslovne ljude opredeljuje da u ugovornim odnosima međunarodnog karaktera predvide arbitražu za slučaj spora, ogleda se u nastojanju da spor bude rešen

¹ Vrednost izvoza i uvoza od po 60 milijardi dolara u 1950. godini povećava na vrednost od 1810 milijardi u izvozu i 1879 milijardi u uvozu u 1984. godini (Izvor: Statistički godišnjak Jugoslavija, (1985). Beograd, str. 780);

² Tako se broj sporova pred Spoljnotrgovinskom arbitražom bivše Jugoslavije povećao od 4 spora u 1947. godini, do 466 sporova u 1982. godini, dok se posle toga broj sporova postepeno smanjuje.

pravedno i pravično, uz poštovanje profesionalnih običaja i odgovarajućih pravila struke.

II Arbitraža, redovno i/ili alternativno suđenje

Sa pravnog i ekonomskog stanovišta, arbitraži nije posvećeno onoliko prostora u meri stvarnog značaja alternativnog načina rešavanja sporova.³ Autori se dele na one koji smatraju da je trgovinska arbitraža pravosudne (sudske) prirode i one koji veruju da je ona ugovorna institucija.

Rene David daje nešto složeniju definiciju: „*Arbitraža je tehnika usmerena na rešavanje jednog problema, koje interesuje dva ili više lica, i to uz pomoć jednog drugog lica ili više drugih lica- arbitra ili arbitara, koji svoje ovlašćenje izvode iz privatnog dogovora, bez mešanja države u ovu misiju.*”⁴ Ch. Jarrosson, ističe da je „*arbitraža institucija kojom jedno treće lice rešava spor između dva ili više lica, ostvarujući time sudsku misiju, koju su joj ova lica poverila.*” A. Redfren ocenjuje da je arbitraža „*privatni metod rešavanja spora, koje su stranke sebi izabrale.*” P. Bernadini smatra da se radi „*o instrumentu privatne jurisdikcije, kojima arbitar pokušava da ostvari pravdu u konkretnom slučaju, koristeći principe bona fides i pomirenja u odnosu na krutu primenu pravnih normi.*”⁵ A. Redfren i M. Hunter zajedno nude kombinovano rešenje „*Međunarodna arbitraža je hibrid. Ona počinje kao pravni ugovor između stranaka, a nastavlja se kao privatno suđenje.*”⁶ A. Goldštajn i S. Triva govore o „*autonomnom nedržavnom pravosudnom organu, zasnovanom na sporazumu stranaka, kojim mu one poveravaju donošenje meritorne odluke u svome sporu.*”⁷ Prema Varadiju „*Arbitraže su alternativa sudskom rešavanju sporova, i one u načelu funkcionišu mimo sudova, odnosno, to su nedržavne institucije za rešavanje sporova koji su im poverile same stranke.*”⁸ G. Knežević nalazi da se uobičajenoj definiciji o rešavanju sporova od strane arbitara na osnovu ovlašćenja iz arbitražnog sporazuma stranaka mora

³ Alternative Disputes Resolution (ADR) – Alternativno rešavanje sporova je nastalo u Sjedinjenim Američkim Državama, pod velikim pritiskom praktičnih potreba te države. Reč je o hibridnim postupcima i rešenjima, koja pomažu strankama u sporu, nudeći skraćene sudske ili kvazisudske postupke, specifične konsultacije i posredovanja, a u cilju bržeg prevazilaženja spora ili znatnog smanjenja sudskih i arbitražnih troškova. Po svojim osobinama, ADR podseća i na sud i na arbitražu.

⁴ Trajković, M., S., (2003). Pravna priroda trgovinske arbitraže, *Pravo i privreda*, 40 (5–8), str. 243;

⁵ Ibid. str. 241;

⁶ Ibid. str. 242;

⁷ Goldštajn, A., (1970) Međunarodno trgovačko pravo, Zagreb, Informator, str.13;

⁸ Varadi, T., (1987). Međunarodno privatno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet, str. 332;

dodati da „*učinak izvršnosti arbitražnim odlukama obezbeđuje država svojim aparatom prinude.*”⁹ M. Jezdić pod spoljnotrgovinskom arbitražom podrazumeva „*ustanove osnovane od privatnih profesionalnih udruženja, ili lica, ili od organizacija polujavnog karaktera u cilju raspravljanja onih sporova iz spoljnotrgovinskog prometa, za koje je ugovorena njena nadležnost*”.¹⁰

III Značaj i aktuelnost Model – zakona UNCITRAL-a

Arbitražni postupak po Model – zakonu UNCITRAL-a je izuzetno aktuelan i zastupljen u arbitražnim postupcima u privrednim sporovima. Komisija UN za međunarodno trgovinsko pravo (The United Nations Commission for International Trade Law – UNCITRAL) je glavni organ Ujedinjenih nacija za unifikaciju i harmonizaciju međunarodnog trgovinskog prava. Komisija se sastoji od šezdeset država članica koje bira Generalna skupština UN po principu rotacije, sa mandatom od šest godina. Generalna skupština UN je odobrila Model – zakon o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži (Official Records of the General Assembly, Fortieth Session, Supplement No. 17 (A/40/17), annex I.) u Rezoluciji od 11. decembra 1985. godine., koji je rezultat rada radne grupe i komisije UNCITRAL-a od 1982. do 21. juna 1985. godine, a na trideset prvom redovnom zasedanju, 15. decembra 1986. godine, Generalna skupština UN donela je rezoluciju o arbitražnim pravilima pod nazivom Arbitražna pravila UNCITRAL-a (United Nations publication, Sales No. E.77.V.6.). Model – zakon koji sadrži 36 članova i komentar svakog člana, dopunjen je 2006. godine. Na šezdeset četvrtoj plenarnoj sednici Generalne skupštine UN održane 4. decembra 2006. godine ukazano je priznanje UNCITRAL-u na formulisanju i usvajanju preporuka, koje se odnose na interpretaciju člana 2, stav 2 i člana 7, stav 1, Njujorške konvencije, čiji tekst je sadržan u Aneksu II Izveštaja sa trideset devete sednice UNCITRAL-a.¹¹ Amandmani mnogo detaljnije propisuju materiju međunarodnih trgovinskih arbitraža, npr. kao što je detaljno regulisanje provizije u internim merama. Takođe su dopunjeni članovi 4, 19, 20, 27, 29 i 53 osnovnog teksta Model – zakona. Akcentovano je uniformno tumačenje Model – zakona i njegova zasnovanost na međunarodno prihvaćenim terminima. Važno je istaći da Model – zakon UNCITRAL-a nije međunarodna konvencija, niti neki uzorni nacionalni zakon koji bi se preporučivao zemljama članicama Ujedinjenih nacija. Reč je o specifičnom pravnom

⁹ Knežević, G., (1999). Međunarodna trgovačka arbitraža, Beograd, Pravni fakultet, str. 34;

¹⁰ Jezdić, M., (1979) Međunarodno privatno pravo II, Beograd, Naučna knjiga, str. 13–17;

¹¹ Vidi više: Dukić-Mijatović, M., (2011). Položaj arbitra u arbitražnom postupku – komparativni pregled, *Strani pravni život*, (1) str. 217–227.

izvoru koji je nov u međunarodnom pravu – o univerzalnom pravnom aktu, donetim pod okriljem UN, koji svojom širinom i fleksibilnošću prevazilazi postojeće konvencije, a od njih se suštinski razlikuje po tome što države potpisnice ne obavezuje na primenu. Dokument je nazvan Model – zakonom, što mu određuje jedinstveno mesto među izvorima prava, jer sa jedne strane, po svojoj univerzalnosti podseća na međunarodnu konvenciju, a sa druge strane, pretenduje da bude samo primer, uzor ili model, sa fakultativnim, a ne imperativnim, karakterom izvora prava. Što se tiče same sadržine Model – zakona UNCITRAL-a, on je ponudio konkretna pravila o pojmovima i definicijama u okvirima trgovinske arbitraže, pokretanju arbitraže, arbitražnom ugovoru, imenovanju i izuzeću arbitara, nadležnosti arbitražnog suda i sprovođenju arbitražnog postupka, donošenju odluke i najzad o poništenju arbitražne odluke, odnosno njenom priznavanju i izvršenju. Osnovni cilj donošenja Model – zakona UNCITRAL-a ogledao se u izradi jasnih i sveobuhvatnih pravila koja bi odrazila korektne i moderne standarde za međunarodnu trgovinsku arbitražu, a koju bi mogli da prihvate različiti ekonomski i pravni sistemi u svetu. U tom smislu, Rezolucijom UN od 11. decembra 1985. državama je „*preporučeno da uzmu u obzir ovaj Model – zakon kada budu donosile ili vršile reviziju svog zakonodavstva da bi odgovorile savremenim potrebama međunarodne trgovinske arbitraže*”. Model – zakon UNCITRAL-a definiše međunarodnu trgovinsku arbitražu „*.....koja služi rešavanju sporova iz poslova međunarodne trgovine između fizičkih i pravnih lica koja u vreme zaključenja sporazuma imaju prebivalište ili sedište u različitim državama ugovornicama*”. Model – zakon UNCITRAL-a na jednak način tretira međunarodne arbitražne odluke bez obzira gde su one donete. Po njemu – nije eksplicitno definisan pojam „trgovački spor”, već je samo navedeno šta znači termin trgovački, koji po UNCITRAL-u obuhvata sve slučajeve koji proizilaze iz odnosa trgovačke prirode, bilo da su ugovorni ili vanugovorni, što zna

i da nisu precizno definisane transakcije na koje se zakon odnosi. Bitno je samo da se radi o transakcijama iz oblasti trgovine. Iako su razlike između nacionalnih pravnih sistema nekad dovodile do komplikacija, unifikacija pravila o arbitraži ostvarena Model – zakonom UNCITRAL-a, danas se ocenjuje kao zadovoljavajuća. Razlog takvog uspeha, bez sumnje, treba tražiti u fleksibilnom karakteru harmonizacije kojim se ovaj dokument odlikuje. Za razliku od jednoobraznih zakona i međunarodnih konvencija, koja ne trpe modifikaciju svojih pravila, Model – zakon UNCITRAL-a se državama tek preporučuje da se na njegova rešenja ugledaju pri donošenju nacionalnih zakona u ovoj materiji. U tom smislu, svaka država je slobodna da sama odredi domašaj integracije Model – zakon UNCITRAL-a u svom unutrašnjem

zakonodavstvu.¹² Što se tiče izbora arbitara, tj. njegove nacionalnosti, obično se ugovara da predsednik veća nije državljanin ni jedne zemlje kojoj pripadaju stranke iz spora, tj. imenuje se arbitar iz neke treće zemlje, kako bi se postigla pravičnost i nepristrasnost u vođenju postupka. Takođe, nacionalna pripadnost ne može biti razlog da se uskrati pravo licu da se nađe u ulozi arbitra.¹³ Još jedna bitna stvar vezana za primenu klauzula, pravila i zakona UNCITRAL-a jeste poštovanje načela autonomije volje, načela savesnosti i poštenja bez kojih bi bilo nezamislivo sprovođenje mirenja i arbitraža. Preuzimajući rešenja Model – zakona UNCITRAL-a, neke zemlje su odlučile da učine i korak dalje u liberalizaciji pravila o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži. Tim putem pošlo je holandsko zakonodavstvo u materiji arbitraže posle reformi 1986, kao i švajcarski Savezni zakon o međunarodnom privatnom pravu iz 1987. Model – zakon UNCITRAL-a je prihvaćen u velikom broju pravnih sistema, i do danas je preko 20 država donelo zakone o arbitraži koji su, u većoj ili manjoj meri, zasnovani na ovom modelu (Australija, Bermudska ostrva, Bugarska, Kanada, Kipar, Egipat, Holandija, Hong-Kong, Mađarska, Meksiko, Nemačka, Nigerija, Peru, Singapur, Švajcarska, Tunis, Ukrajina, itd.). Njima treba dodati i osam država SAD, kao i sve provincije i teritorije Kanade. U tom kontekstu, izazov je i utvrditi stepen harmonizacije naše domaće legislative u oblasti Arbitražnog prava sa svetskim trendovima, posebno što se tiče Model – zakona UNCITRAL-a, te analiza primenljivosti rešenja koje on nudi kod nas. Neophodno je poznavanje međunarodne pravne regulative kako bi se ostvarile beneficije međunarodne trgovinske arbitraže. Model – zakon UNCITRAL, je osnovan, između ostalog, da promoviše progresivnu harmonizaciju i unifikaciju međunarodnog trgovinskog prava. U stvari, stvara se pretpostavka da se u oblasti međunarodne trgovinske arbitraže na globalnom nivou dođe do izjednačavanja osnovnih pravila arbitražnog postupka. Celishodnost leži u optimalnom susretanju međunarodne trgovinske prakse sa „Model – zakonom”, koji omogućava kreiranje zakonske klime koja uliva poverenje učesnicima međunarodne arbitraže i predstavlja osnov za harmonizaciju i ujednačavanje različitih nacionalnih prava o međunarodnoj arbitraži. Najosnovniji princip „Model – zakona” je autonomija stranaka u dogovaranju pravila igre. „Model – zakon UNCITRAL-a” prihvata puni efekat onoga što su ugovorile strane. Takođe, on garantuje strankama autonomiju po pitanju

¹² Vidi više: Šćepanović, R., (2012). Prednosti i nedostaci savremene međunarodne trgovinske arbitraže: osnovne odlike i perspektive razvoja, *Pravo, teorija i praksa*, 29 (1–3), str. 1–27.

¹³ Vidi više: Dukić Mijatović M., (2010). Priznanje i izvršenje arbitražnih odluka – Osvrt na izmene i dopune UNCITRAL-ovog Model Zakona o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, *Pravna riječ, časopis za pravnu teoriju i praksu*, (5) str. 173–180

sastava arbitražnog suda i što je mnogo važnije o pravilima procedure. Ovo je kristalno jasno iz mnogih pravila, a posebno iz bazičnog pravila „Model prava”, čl. 19 (1), „*Subject to the provision of this law the parties are free to agree on the procedure to be followed by the arbitral tribunal in conducting the proceedings...*” Pravila „Model – zakona” pomažu strankama da kreiraju „pravila igre”. U mnogim zemljama su shvatili neophodnost modernizacije arbitražnih zakona, pa su neke usvojile „Model – zakon”, a neke modifikovale svoje zakone u duhu preporučenog uzora. „Model – zakon” može biti beneficija za mlade zemlje i nedovoljno afirmisane arbitraže da reprezentuju svoj pravni i arbitražni sistem sa prepoznatljivom regulativom na međunarodnoj pozornici. Jednom rečju, Model – zakon UNCITRAL-a je dao veliki, možda i najveći doprinos razvoju arbitražnog prava, i zajedno sa Njujorškom konvencijom o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka iz 1958. godine i arbitražnim pravilima UNCITRAL-a iz 1976 godine, ušao u red najvažnijih i najprihvaćenijih izvora prava međunarodne trgovinske arbitraže i uopšte trgovinske arbitraže. Naša zemlja je preuzela i ugradila u svoj Zakon o arbitraži mnoga pravila iz Model – zakona UNCITRAL-a. Donošenjem Zakona o arbitraži, na temeljima Model – zakona UNCITRAL-a, domaće arbitražno pravo se približilo pravu EU i stvoreni su dobri preduslovi da postanemo punopravni partneri Evropi i svetu uopšte.

IV Arbitraža kod nas

U Srbiji je arbitražno rešavanje privrednih sporova prilično nerazvijeno. Posledica takvog stanja je s jedne strane, preopterećenost domaćeg pravosuđa a, s druge strane, pribegavanje domaćih i stranih subjekata arbitraži u inostranstvu čak i u sporovima koji su bitno vezani za Srbiju. Naime, arbitražno rešavanje unutrašnjih i međunarodnih privatnopravnih sporova veoma je bitan elemenat u sistemu zaštite prava naročito u oblasti privrede, trgovine i odnosa sa inostranstvom. Arbitraža omogućava alternativnu, bržu i jeftiniju pravdu od one koju pružaju državni sudovi a rešenja koja pruža bolje su prilagođena, naročito potrebama učesnika u unutrašnjoj i međunarodnoj trgovini. Jedino u oblasti spoljnotrgovinskih odnosa, kada je najmanje jedan subjekat u sporu strano fizičko ili pravno lice, imamo određeno arbitražno iskustvo preko spoljnotrgovinske arbitraže u Beogradu, što nije dovoljno. Zakonski uslovi, kao preduslov za to svakako postoje. Zakonom o arbitraži Republike Srbije uređuje se arbitražno rešavanje sporova bez stranog elementa i sporova sa stranim elementom tako da se arbitraža može ugovoriti za rešavanje imovinskog spora o pravima kojima stranke slobodno raspolažu, osim sporova za

koje je određena isključiva nadležnost suda, s tim da arbitražno rešavanje sporova organizuje stalna arbitražna institucija, u skladu sa svojim pravilima i ovim zakonom, kada je to predviđeno sporazumom stranaka. Odredbe ovog zakona primenjuju se na arbitražu i arbitražni postupak kada je mesto arbitraže na teritoriji Republike Srbije. Stranke mogu da predvide drugačije merodavno pravo kada je u pitanju međunarodna arbitraža. Pravni sistem Republike Srbije još uvek nije na nivou sistema razvijenih privreda, a razlog tome jeste proces tranzicije u kome se nalazi naša zemlja.¹⁴ Međutim, ne treba izgubiti iz vida činjenicu da se radi na donošenju pravnih akata kojima bi se regulisali novonostali ekonomski odnosi. Na tom polju rade mnogi stručnjaci iz oblasti prava i pravnih nauka, koji pomažu našem zakonodavstvu da donese nove zakone za novi poredak, kako bi se naša zemlja približila EU¹⁵.

V Zaključna razmatranja

Arbitražno rešavanje privrednih sporova predstavlja multidisciplinarnu kategoriju, jer su u njemu isprepletani pravni, ekonomski, politički, ali i svi drugi aspekti savremene države. Pravni sistem Republike Srbije još uvek se bori sa tranzicionim problemima, kao što su neefikasnost sudova, korumpiranost, veliki broj predmeta itd. Preopterećenost naših sudova brojnim predmetima i samim tim njihova neefikasnost i sporost u pružanju pravne zaštite te zbog toga prateće snažno nezadovoljstvo stranaka i svekolike javnosti njihovim radom, upravo vape za novim idejnim rešenjima. Domaće zakonodavstvo je u velikoj meri harmonizovano sa aktuelnim svetskim standardima postavljenim u oblasti arbitražnog prava, obzirom da je donet moderan zakon, kao što je Zakon o arbitražama, a izvršena je i ratifikacija najznačajnijih svetskih konvencija iz ove oblasti, te implementacija UNCITRAL-ov Model – zakon o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži. Izmene i dopune UNCITRAL-ovog Model – zakona o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži su kvalitetne, načinjen je korak napred u regulative, pa je tako najznačajnija konvencija u oblasti priznanja i izvršenja odluka, Njujorška konvencija direktno u segmentima inkorporirana u Model zakon, te su odredbe konvencija uzajamno još više usklađene, a samim tim garantuju pravnu sigurnost u ovoj oblasti na globalnom nivou. Na taj način zadovoljen je jedan od bitnih preduslova za popularizaciju

¹⁴ Tranziciju mozemo definisati kao proces prelaska iz socijalizma ka kapitalizmu, putem privatizacije, ka tržišnoj ekonomiji i parlamentarnoj demokratiji.

¹⁵ Aque commune sistem pravnih tekovina koja jedna zemlja mora da donese, ratifikuje i primenjuje, kako bi svoje zakonodavstvo približila zakonodavstvu EU, a što predstavlja jedan, ako ne i najvažniji uslov za pristupanje jedne zemlje EU.

međunarodnih trgovinskih arbitraža kod nas. Drugi važan preduslov za afirmaciju međunarodnih trgovinskih arbitraža je razvoj međunarodnih trgovinskih odnosa, koji je realno očekivati u nastupajućem periodu, što će, sveukupno, sigurno pozitivno uticati na dalji razvoj domaćeg arbitražnog prava. Potrebno je stvoriti jaču i intenzivniju spregu visoko školskih institucija sa privrednim subjektima, kako bi se prenelo znanje na privredne subjekte koji učestvuju u arbitražnom rešavanju privrednih sporova, kako pred domaćim tako i pred međunarodnim arbitražama, a sve u cilju bolje edukovanosti naših privrednika, koje će se reflektovati kroz smanjene troškove kako za same privredne subjekte tako i za državu u celini. Donošenjem Zakona o arbitraži, na temeljima Model – zakona UNCITRAL-a iz 1985, i pravila drugih svetskih poznatih institucionalnih arbitraža, postajemo punopravni partneri Evropi i svetu uopšte. Imajući u vidu iznete činjenice, nije moguće zanemariti značajnu ulogu koju arbitraža ima ne samo u domenu pravnih, već i političkih, ekonomskih i socijalnih odnosa sa stanovišta funkcionisanja međunarodne poslovne zajednice. Ako ovome dodamo harmonizirajući i stabilizacioni faktor uticaja na odnose jedne zemlje sa inostranstvom, te njihov doprinos jačanju socijalne funkcije države, a time i ublažavanju razlika između pojedinih slojeva društva, onda je potreba za istraživanjem arbitražnih rešavanja privrednih sporova u potpunosti opravdana i od krucijalnog značaja.

Miladin Pejak,

LLM, A coordinator of procurement of supplies and equipment, a joint-stock company of NIS, Novi Sad

Arbitral resolutions of commercial litigations in the light of UNCITRAL Model Law

A b s t r a c t

The author points out the importance of a quality arbitral process, particularly in commercial disputes. The author analyzes the solution of UNCITRAL Model Law and order regarding the appointment of arbitrators, their characteristics, powers and limitations of arbitration, and the arbitration proceedings itself. He also indicates the direction in which it would be necessary the national legislation to be harmonized, taking into account the current world standards set out in the field of arbitration law. The author's attitude towards the amended Model Act is quite affirmative, so he concludes that it is necessary to continue with the harmonization of national legislation, especially

regarding the lessons drawn from the states with a longer and richer empirical tradition of arbitration.

Keywords: arbitration, proceedings of arbitration, commercial litigations, UNCITRAL.

Literatura:

1. Bardoš, B., Varadi, T., Knežević, G., (2001). Međunarodno privatno pravo, Novi Sad, Forum;
2. Bilbija V., (2001). Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka, *Pravo – teorija i praksa*, 18, (12), str. 43–56;
3. Carić, S., (1996). Međunarodna trgovačka arbitraža u SR Nemačkoj, *Pravo – teorija i praksa*, 13, (1–2), str. 21–24;
4. Čolić, B., (2006). Novi Zakon o arbitaži, arbitražni sud, postupci i odluke, *Pravo i privreda*, 43 (8–12), str. 22–37;
5. David, R., (1982). L'arbitrage dans le commerce international (Arbitraža u međunarodnoj trgovini), Pariz, Economica;
6. Domke, (1959). Arbitration of State-trading Relations, Symposium-State Trading: Part I;
7. Domke, (1959). Konferencija Ujedinjenih nacija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži;
8. Dukić Mijatović M., (2010). Priznanje i izvršenje arbitražnih odluka – Osvrt na izmene i dopune UNCITRAL-ovog Model Zakona o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, *Pravna riječ, časopis za pravnu teoriju i praksu*, 2 (5), str. 173–180;
9. Dukić-Mijatović M., (2011). Položaj arbitra u arbitražnom postupku-komparativni pregled, *Strani pravni život*, (1), str. 217–227 ;
10. Đajić S., (2011). Vremenska nadležnost međunarodnih sudova i arbitraža, *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, (135), str. 211–230;
11. Knežević, G., (1999). Međunarodna trgovačka arbitraža, Beograd, Pravni fakultet;
12. Jarrosson, Ch., (1987). La notion d'arbitrage, (Pojam arbitraže). Pariz, LGDJ;
13. Jovićić, K., (2008). Međunarodna trgovinska arbitraža, *Strani pravni život*, (3), str. 99–121;
14. Jovićić, K., (2003). Međunarodna trgovinska arbitraža u pravu Japana *Strani pravni život*, (1), str. 131–145;

15. Lonjenfeld (1992). International litigation and arbitration, Amerikan Casebook Series, West Group;
16. Lonjenfeld (1993). International litigation and arbitration – Selected Treaties, Statutes and Rules, Amerikan Casebook Series, Njest Publišing Co.;
17. Mitrović, D., (1997). Međunarodna trgovinska arbitraža danas, Međunarodna privredna arbitraža: stanje i perspektive, Beograd, Savremena administracija;
18. Pak, M., (1989). Međunarodno privatno pravo, Beograd, Naučna knjiga;
19. Petrović M., (1996). Lex mercatoria i međunarodna trgovačka arbitraža, *Pravo – teorija i praksa*, 13 (3–4), str. 58–72;
20. Redžović N., (2011). Arbitraža, *Poslovna politika*, 40, (3–4), str. 40–44;
21. Redfern, Hunter, (1999). Law and Practice of International Commercial Arbitration, London, Sweet & Maxwell;
22. Rubellin-Devichi, J., (1965). L'arbitrage. Nature juridique. Droit interne et droit international privé, Pariz, LGDJ;
23. Šćepanović, R., (2012). Prednosti i nedostaci savremene međunarodne trgovinske arbitraže: osnovne odlike i perspektive razvoja, *Pravo, teorija i praksa*, 29 (1–3) str. 1–27;
24. Trajković, M., S., (2003). Pravna priroda trgovinske arbitraže, *Pravo i privreda*, 40 (5–8), str. 239–245